

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет права, бізнесу та адміністрування
Кафедра загальноправових дисциплін та державного управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри
доц. Тетяна МІЛОВА

(протокол № 1 від 28.08.2025)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 9 ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО **В УКРАЇНІ**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань А Освіта
(шифр і назва галузі)

Спеціальність А 4 Середня освіта (за предметною спеціальністю)
Предметна спеціальність 07 Географія
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота

(назва)

Форма навчання денна / заочна
(денна, заочна)

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Права людини та громадянське суспільство в Україні» розроблена на основі освітньо-професійної програми **«Середня освіта (Географія) та красзнавчо-туристична робота»** навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю **А 4 Середня освіта (за предметною спеціальністю) Предметна спеціальність 07 Географія.**

Розробники: Трошкіна К.Є., доцент кафедри загальноправових дисциплін та державного управління, кандидат юридичних наук, доцент.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін та державного управління.
Протокол від «28» серпня 2025 року № 1.

В.о. завідувача кафедри загальноправових дисциплін та державного управління

(підпис)

Тетяна МІЛОВА

Робоча програма навчальної дисципліни «Права людини та громадянське суспільство в Україні» для студентів спеціальності **А 4 Середня освіта (за предметною спеціальністю) Предметна спеціальність 07 Географія** за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Кропивницький: ЦДУ імені В. Винниченка, 2025.

© Трошкіна К.Є., 2025.

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <u>А Освіта</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання -	Спеціальність: <u>А 4 Середня освіта (за предметною спеціальністю). Предметна спеціальність 07 Географія</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-професійна програма: <u>Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота</u> (назва)	20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	16 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		Залік	Залік

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – розвиток у студентів системи знань про Україну як демократичну, незалежну, соціальну, правову державу, формування відповідних цінностей і ставлень, умінь та навичок; розвиток правової свідомості та правової культури здобувачів освіти.

Завдання:

- забезпечити розуміння здобувачами освіти конституційно-правових основ організації держави в Україні, зокрема, щодо: форми правління, форми політичного режиму й форми територіального устрою;
- систематизувати знання студентів про громадянське суспільство, його структуру, принципи самоорганізації;
- систематизувати права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні, забезпечити розуміння студентами значення гарантій прав та свобод, а

також усвідомлення необхідності й доцільності обмеження прав та свобод, зокрема в умовах воєнного стану;

- вивчити основні положення законодавства про освіту;
- розвивати практичні навички використання теоретичних знань про демократію, громадянське суспільство, права та свободи для розв'язання/вирішення практичних завдань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

ІК – здатність розв'язувати професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти та організації краєзнавчо-туристичної роботи, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук та географічної науки, застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити.

Загальні	
ЗК 1	базові знання з дисциплін соціально-гуманітарної підготовки в обсязі, необхідному для засвоєння фахових дисциплін та професійної діяльності вчителя.
ЗК 11	навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді, спілкуватись з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність); здатність реалізовувати свої права та обов'язки як члена суспільства; здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина, усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина (громадянська компетентність).
ЗК 12	здатність діяти на засадах етичних міркувань (мотивів), педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами, дотримуватися гендерної рівності, виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві, виражати національну та культурну ідентичність, творчо самовиражатись (культурна компетентність), застосовувати соціальні навички (soft skills).

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 7	володіє базовими знаннями з дисциплін суспільно-гуманітарної підготовки, оцінює і прогнозує політичні, економічні, соціальні, культурні процеси та явища.
ПРН 20	розуміє значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу, виявляє повагу та цінує українську національну культуру, виражає національну та культурну ідентичність, творчо самовиражається, застосовує соціальні навички (soft skills), керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу, співробітництва та гендерної рівності, педагогічно підтримує осіб з особливими освітніми

потребами.

ПРН 21 самостійно організовує процес навчання, створює рівноправне особистісно зорієнтоване (суб'єкт-суб'єктне), справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціокультурних та економічних особливостей, розвиває в учнів позитивну самооцінку та я-ідентичність, здійснює педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху; реалізовує свої права і обов'язки як члена суспільства та допомагає реалізуватися учням, усвідомлює цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина, поширює дані цінності серед учнів; здатний реалізовувати свої права та обов'язки як члена суспільства.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Правова держава та громадянське суспільство

Тема 1. Україна – суверенна, незалежна, соціальна, правова держава

Україна – суверенна, незалежна держава. Поняття, ознаки та захист державного суверенітету. Державні символи України. Україна – правова держава. Ознаки правової держави. Верховенство права. Принцип поділу влади. Пряма дія норм Конституції України. Україна – соціальна держава. Ознаки соціальної держави. Соціальні зобов'язання держави за Конституцією України. Конституційні засади економічної системи. Право власності за Конституцією України. Загальні засади національної безпеки України.

Тема 2. Форма держави в Україні

Форма правління в Україні. Україна як республіка. Поняття, ознаки, класифікація, принципи діяльності державних органів. Конституційна система державних органів в Україні. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Президент України – глава держави. Система органів виконавчої влади: Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; місцеві органи державної виконавчої влади України.

Здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування повноважень в умовах воєнного стану. Неприпустимість припинення повноважень органів державної влади, інших державних органів в умовах воєнного стану. Неприпустимість використання правового режиму воєнного стану для захоплення влади.

Форма територіального устрою України. Принцип унітаризму та його закріплення в Конституції України. Україна як унітарна держава. Поняття, система та принципи адміністративно-територіального устрою України. Особливості правового статусу АРК в Україні як унітарній державі.

Тема 3. Демократія й демократичні інститути в Україні

Україна як демократична держава. Демократія як суспільна цінність. Принципи демократичної держави. Теоретичні основи народовладдя. Поняття, зміст та форми народного волевиявлення. Поняття прямого (безпосереднього) народовладдя. Основні форми безпосередньої демократії. Поняття та види виборів в Україні. Виборчі цензи. Активне та пасивне виборче право. Основні принципи виборчого права в Україні. Види виборчих систем. Виборча система в Україні. Виборчий процес і його стадії. Загальна характеристика правової регламентації порядку організації та проведення виборів народних депутатів. Загальна характеристика правової регламентації порядку організації та проведення виборів Президента України. Відповідальність за порушення виборчого законодавства в Україні.

Гарантії законності в умовах воєнного стану.

Тема 4. Громадянське суспільство в Україні

Конституційно-правові засади громадянського суспільства в Україні. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Принципи і функції громадянського суспільства. Принцип плюралізму (багатоманітності). Інституції громадянського суспільства. Політичні партії та громадські об'єднання як складник громадянського суспільства. Релігійні організації в Україні. Взаємовідносини держави та медіа.

Розділ 2. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина

Тема 5. Система законодавства про права людини

Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. ООН у міжнародному механізмі захисту прав людини. Хартія основоположних прав Європейського Союзу. Принципи прав людини. Конституція України про права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Конституційне та звичайне законодавство про права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні.

Тема 6. Права та свободи людини і громадянина: поняття, ознаки, покоління прав людини, класифікація

Поняття прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Тенденції конституційно-правового регулювання основних прав, свобод і обов'язків людини й громадянина. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Класифікація прав, свобод людини і громадянина. Природні права людини та їх закріплення в конституційному законодавстві. Невід'ємність та невідчужуваність конституційних прав і свобод людини.

Тема 7. Система конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обов'язки громадян в Україні

Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина України. Система конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Особисті (громадянські, фізичні), політичні, соціальні, економічні (соціально-

економічні), культурні (духовні), екологічні права і свободи людини й громадянина України. Поняття і зміст громадянства. Принципи громадянства. Право на працю. Право приватної власності. Право на підприємницьку діяльність. Конституційні обов'язки людини й громадянина в Україні: поняття, ознаки, класифікація.

Тема 8. Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні

Система гарантій конституційних прав і свобод: організаційні, соціальні, економічні, юридичні. Право на судовий захист порушеного або оспорюваного права як основна гарантія прав та свобод людини і громадянина.

Обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні. Права і свободи, які не можуть бути обмеженими. Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного стану. Особливості дії нормативно-правових актів щодо прав та свобод людини в умовах воєнного стану. Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб іноземних держав в умовах воєнного стану. Неприпустимість використання правового режиму воєнного стану для порушення прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб. Інформування Генерального секретаря ООН та іноземних держав про порушення/обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні в умовах воєнного стану.

Розділ 3. Законодавство про освіту в Україні

Тема 9. Система законодавства про освіту в Україні

Конституційне закріплення права на освіту. Основні положення Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту». Внутрішні нормативні документи закладу освіти. Складники та рівні освіти в Україні. Рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти. Основні принципи освіти в Україні. Академічна доброчесність. Прояви академічної недоброчесності, шляхи її подолання.

Тема 10. Права і обов'язки здобувачів вищої освіти та педагогічних працівників

Освітній процес. Категорії учасників освітнього процесу. Права та обов'язки здобувачів вищої освіти. Права та обов'язки педагогічних працівників. Державні гарантії учасникам освітнього процесу. Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ог о	у тому числі				
		Л	П	лаб	інд	СРС		л	п	лаб	інд	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

								0			
Розділ 1. Правова держава та громадянське суспільство											
Тема 1. Україна – суверенна, незалежна, соціальна, правова держава	8	2	2			4	8	2			6
Тема 2. Форма держави в Україні	10	2	2			6	8				8
Тема 3. Демократія й демократичні інститути в Україні	10	2	2			6	10	2			8
Тема 4. Громадянське суспільство в Україні	12	2	2			8	12				12
Разом за Розділом 1	40	8	8			24	38	4			34
Розділ 2. Права, свободи та обов’язки людини і громадянина											
Тема 5. Система законодавства про права людини	8	2	2			6	10				10
Тема 6. Права та свободи людини і громадянина: поняття, ознаки, поєднання прав людини, класифікація	9	2	2			6	8				8
Тема 7. Система конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обов’язки громадян в Україні	9	2	2			6	10	2	2		8
Тема 8. Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні	8	2	2			4	8				6

Разом за Розділом 2	34	8	8			22	36	2	2			32
Розділ 3. Законодавство про освіту в Україні												
Тема 9. Система законодавства про освіту в Україні	9	2				4	8					8
Тема 10. Права і обов'язки здобувачів вищої освіти та педагогічних працівників.	7	2				4	8					8
Разом за Розділом 3	16	4				8	16					16
Усього годин	90	20	16			54	90	6	2			82
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	90	20	16			54	90	6	2			82

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна – суверенна, незалежна, соціальна, правова держава	2
2	Форма держави в Україні	2
3	Демократія й демократичні інститути в Україні	2
4	Громадянське суспільство в Україні	2
5	Система законодавства про права людини	2
6	Права та свободи людини і громадянина: поняття, ознаки, покоління прав людини, класифікація	2
7	Система конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обов'язки громадян в Україні	2
8	Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні	2
9	Система законодавства про освіту в Україні	2
10	Права і обов'язки здобувачів вищої освіти та педагогічних працівників	2
	Разом	20

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна – суверенна, незалежна, соціальна, правова держава Форма держави в Україні.	2

2	Демократія й демократичні інститути в Україні. Громадянське суспільство в Україні.	2
3	Конституційна система прав та свобод людини і громадянина. Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні	2
	Разом	6

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна – суверенна, незалежна, соціальна, правова держава	2
2	Форма держави в Україні.	2
3	Демократія й демократичні інститути в Україні.	2
4	Громадянське суспільство в Україні.	2
5	Система законодавства про права людини	2
6	Права та свободи людини і громадянина: поняття, ознаки, покоління прав людини, класифікація	2
7	Система конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обов'язки громадян в Україні	2
8	Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні	2
	Разом	16

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Конституційна система прав та свобод людини і громадянина. Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні.	2
	Разом	2

4.3. Завдання для самостійної роботи

4.3.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна – суверенна, незалежна, соціальна, правова держава	4
2	Форма держави в Україні.	6
3	Демократія й демократичні інститути в Україні.	6
4	Громадянське суспільство в Україні.	8
5	Система законодавства про права людини	6
6	Права та свободи людини і громадянина: поняття, ознаки, покоління прав людини, класифікація	6

7	Система конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обов'язки громадян в Україні	6
8	Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні	4
9	Система законодавства про освіту в Україні.	4
10	Права і обов'язки здобувачів вищої освіти та педагогічних працівників.	4
	Разом	54

4.3.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна – суверенна, незалежна, соціальна, правова держава	6
2	Форма держави в Україні.	8
3	Демократія й демократичні інститути в Україні.	8
4	Громадянське суспільство в Україні.	12
5	Система законодавства про права людини	10
6	Права та свободи людини і громадянина: поняття, ознаки, покоління прав людини, класифікація	6
7	Система конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обов'язки громадян в Україні	8
8	Система гарантій прав та свобод людини і громадянина в Україні. Обмеження прав та свобод людини і громадянина в Україні	6
9	Система законодавства про освіту в Україні.	8
10	Права і обов'язки здобувачів вищої освіти та педагогічних працівників.	8
	Разом	82

4.4. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено

4.5. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Прав людини та громадянське суспільство в Україні» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в

малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.6. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;
- наскрізні проєкти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

Поточний контроль передбачає систематичне, регулярне оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок з тем курсу) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях.

Поточний контроль реалізується в різних формах: усне і письмове, фронтальне та індивідуальне опитування; рецензування відповідей; участь у дискусіях, обговореннях; написання творів-есе; підготовка презентацій тощо.

У процесі навчання поточному контролю підлягають:

- глибина, повнота, обґрунтованість відповіді;
- доповнення, запитання до тих, хто відповідає;
- рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (роботі у парах, малих групах), активність під час обговорення питань;
- глибина аналізу наукової та навчальної літератури;
- виконання письмових завдань (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати);
- якість самостійного опрацювання питань;
- систематичність роботи на заняттях.

Критеріями оцінки усних відповідей є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- емоційність та переконливість;
- використання для обґрунтування своєї думки основної та додаткової літератури;
- вміння логічно викладати матеріал, аналізувати, порівнювати, робити висновки, узагальнювати;
- культура мови.

Критеріями оцінки письмових завдань є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за роботу на семінарському занятті – 5 балів.

5 балів студент отримує, якщо він:

- опрацював не лише основну, але й додаткову літературу, самостійно знайдену, відповідно до теми для більш глибокого її розкриття, розробив розгорнутий конспект;
- засвоїв теоретичний матеріал на високому / творчому рівні, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, встановлює міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки;

- висловлює гіпотези, наводить аргументи на підтвердження своєї думки, або спростування думки інших студентів, при цьому посилається на опрацьовані джерела та літературу;

- використовує теоретичний матеріал для розв'язання практичних завдань;
- робить висновки, узагальнення;
- рецензує відповіді інших, вносить корективи, доповнення;
- пропонує дискусійні теми для обговорення, бере участь у дискусії,

дотримується культури її ведення;

- підготував реферат, повідомив його зміст, чим зацікавив студентів.

4 бали студент отримує, якщо він:

- опрацював переважно основну літературу, розробив відповідний конспект;
- теоретичний матеріал засвоїв на достатньому / конструктивному рівні, досить логічно викладає його, однак, не завжди може підтвердити відповідними прикладами, іншими аргументами;

- під час викладу допускає незначні помилки чи неточності, у нього виникають деякі проблеми щодо встановлення зв'язків з попередніми темами чи іншими предметами, тобто, його знання не систематизовані повною мірою;

- іноді потребує додаткових запитань для повного розкриття проблеми;

- висловлює гіпотези, припущення, однак, не завжди може навести необхідні аргументи на підтвердження своєї думки;

- в цілому використовує теоретичний матеріал для розв'язання практичних завдань, пояснення подій та явищ, що відбуваються в політико-правовому житті країни та світі, але його пояснення містять неточності, недостатньо обґрунтовані;

- робить висновки, узагальнення, однак, вони потребують уточнення, конкретизації з боку викладача або інших студентів;

- рецензує відповіді інших, вносить корективи, доповнення;

- пропонує дискусійні теми для обговорення, бере участь у дискусії, дотримується культури ведення дискусії;

- підготував реферат і повідомив його зміст.

3 бали отримує студент, якщо він:

- не повною мірою опрацював рекомендовані джерела та літературу, розробив неповний конспект;

- засвоїв матеріал на середньому / репродуктивному рівні;

- може лише відтворити навчальний матеріал, засвоєний на лекції або опрацьований самостійно без критичного осмислення, на рівні переказу, можливо, навіть, за допомогою викладача;

- іноді порушує логіку викладу, допускає помилки;

- не вміє самостійно здійснювати логічні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, формулювання висновків);

- з допомогою викладача може навести приклади, пов'язати теоретичний та практичний матеріал, встановити міждисциплінарні та міждисциплінарні зв'язки;

- не може самостійно зробити рецензію, виправити помилки інших студентів;

- у нього не достатньо сформовані навички участі у дискусії, не вміє обґрунтовувати свою думку.

2 бали отримує студент, якщо він:

- не достатньо повно / фрагментарно опрацював рекомендовані джерела та літературу;
- засвоїв матеріал на низькому / рецептивно-продуктивному рівні;
- за допомогою викладача може відтворити незначну частину навчального матеріалу, засвоєного на лекції;
- не може критично осмислити, проаналізувати матеріал, навіть, за допомогою викладача;
- не дотримується логіки викладу, часто допускає помилки;
- не може, навіть з допомогою викладача, навести приклади, пов'язати теоретичний і практичний матеріал, встановити міжтемні чи міждисциплінарні зв'язки;
- не може зробити рецензію, виправити помилки інших студентів;
- у нього не сформовані навички участі у дискусії, не вміє обґрунтовувати свою думку.

1 бал отримує студент, якщо він:

- не опрацював рекомендовані джерела та літературу, не має конспекту;
- не в повній мірі засвоїв матеріал, відмовляється відповідати або не може відтворити навіть незначну частину навчального матеріалу, навіть з допомогою викладача, однак, дотримується дисципліни, уважно слухає відповіді інших студентів, робить записи, задає питання іншим студентам, котрі роблять доповіді, повідомлення, доповнення, намагається брати участь в обговореннях, що свідчить про наявність у нього пізнавального інтересу до навчального курсу.

До 40-ти балів студент може отримати за виконанні завдання *самостійної роботи* з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

До 3-х балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань; старанно працював упродовж заняття, виконував вправи, залучався до колективних обговорень тощо.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав *поточних оцінок*, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;

- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Права людини та громадянське суспільство в Україні» передбачена така форма семестрового контролю, як залік, який проводиться у кінці семестру.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової оцінки як суми підсумкових оцінок.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни, сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінка за національною шкалою («зараховано», «незараховано») та за шкалою ECTS заноситься у відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього

компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

- 1.Конституція України – Основний Закон держави.
- 2.Україна як суверенна і незалежна держава. Види суверенітету.
- 3.Конституційне закріплення України як правової та соціальної держави.
- 4.Конституційні засади економічної системи в Україні.
- 5.Загальні засади національної безпеки України.
- 6.Демократична держава та її ознаки.
- 7.Форма правління в Україні.
- 8.Конституційна система державних органів в Україні.
- 9.Верховна Рада України як орган представницької демократії в Україні.
- 10.Президент України як гарант прав та свобод людини і громадянина в Україні.
- 11.Загальна характеристика системи органів виконавчої влади.
- 12.Форма територіального устрою України.
- 13.Поняття, зміст та форми народного волевиявлення.
- 14.Виборче право і виборча система України.
- 15.Виборчий процес та його стадії.
- 16.Поняття, ознаки, функції громадянського суспільства. Інституції громадянського суспільства.
- 17.Політичні партії як складник громадянського суспільства.
- 18.Права і свободи людини і громадянина: поняття, ознаки
- 19.Становлення ідеї прав людини. Покоління прав людини.
- 20.Класифікація прав і свобод людини і громадянина.
- 21.Конституційні права і свободи людини й громадянина в Україні.
- 22.Особисті (громадянські) права і свободи людини й громадянина України.
- 23.Політичні права і свободи людини й громадянина України.
- 24.Соціальні права і свободи людини й громадянина України.
- 25.Економічні права і свободи людини й громадянина України.
- 26.Право на працю. Право кожного, хто працює, на відпочинок.
- 27.Право приватної власності. Право на підприємницьку діяльність.
- 28.Культурні (духовні) права і свободи людини й громадянина України.
- 29.Поняття і зміст громадянства. Принципи громадянства.
- 30.Конституційні обов'язки людини й громадянина в Україні.
- 31.Система гарантій конституційних прав і свобод в Україні.
- 32.Міжнародно-правові гарантії прав людини.

- 33.Європейські стандарти прав людини та система їхнього захисту.
- 34.Поняття обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- 35.Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян в умовах надзвичайного стану.
- 36.Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян в умовах воєнного стану.
- 37.Конституційне закріплення права на освіту.
- 38.Принципи освітньої діяльності. Академічна доброчесність.
- 39.Складники та рівні освіти в Україні.
- 40.Права та обов'язки учасників освітнього процесу. Державні гарантії учасникам освітнього процесу.

4.8. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота			Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	
T1 - T4	T5 - T8	T9 - T10	100
35 балів	35 балів	30 балів	

T1, T2 ... T10 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини: ООН; Міжнародний документ від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: ООН; Міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: ООН; Міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

4. Конвенція про права дитини: ООН; Міжнародний документ від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
5. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: ООН; Міжнародний документ від 21.12.1965 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text
6. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: ООН; Міжнародний документ від 18.12.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Рада Європи; Міжнародний документ від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
8. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення: 02.08.2022)
9. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України від 24.08.1991 р. № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>
10. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. URL: <http://surl.li/gdyl>
11. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>
12. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>
13. Виборчий кодекс України: Закон, Кодекс від 19.12.2019 р. № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
14. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
15. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://surl.li/ahxgb>
16. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
17. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР URL: <http://surl.li/husc>
18. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Основна

1. Загальна теорія права : Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. К. : Ваіте, 2015. 392 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/f/283756.pdf>
2. Загальна теорія права : підручник / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с. URL: <http://surl.li/czwie>
3. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 293 с. URL: <http://surl.li/cpodu>

4. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с. URL: <http://surl.li/bynmp>
5. Конституційне право України : прагматичний курс : навч. посіб. / За заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с. URL: <http://surl.li/cpokt>
6. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Ю. Г. Барабаш, Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин та ін.]. Вид. 6-те, перероб. та допов. Харків : Право, 2019. 388 с. URL: <http://surl.li/cpolw>
7. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваіте, 2021. 528 с. URL: <http://surl.li/cpoeu>
8. Конституційне право: підруч. / за загальною ред. М. І. Козюбри. / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, О. М. Лисенко, А. А. Мелешевич. Київ: К.І.С., 2024. 528 с.
9. Конституційне право України : підручник / [Алмаші І. М. та ін. ; уклад. В. В. Берч] ; Ужгород. нац. ун-т, Юрид. ф-т, Каф. конституц. права та порівнял. правознавства. Ужгород : Рік-У, 2020. 500 с.
10. Конституційне право України : підручник / [І. М. Алмаші та ін.]. Ужгород : РІК-У, 2023. 533 с.
11. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Т. М. Слінько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. 590 с.
12. Мельниченко Б. Б. Міжнародний захист прав людини: навч. посіб. / Б. Б. Мельниченко, С. Б. Цебенко ; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Ін-т права, психології та інновац. освіти. Львів : БОНА, 2023. 208 с.
13. Пересада О.М. Конституційне право України : навч. посіб. в табл. та схемах. Київ : Дакор, 2020. 247 с.
14. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
15. Шуміло А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 168 с.
16. Тихомиров О. О. Права людини: інформаційний вимір : монографія / О. О. Тихомиров. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 304 с.

Допоміжна

1. Антонов А. Право власності та власність як правові категорії. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 2. С. 5-9.
2. Барабаш О. Соматичні права в системі прав людини: право власності на своє тіло. *Право України*. 2022. № 2. С. 108-121.
3. Батанов О. В. Феноменологія сучасного парламентаризму. *Часопис Київського університету права*. 2021. Том. 1. № 4. С. 35-40.
4. Гультай М. М., Калиновський Б. В. Тенденції розвитку конституційно-правового регулювання проведення місцевих референдумів в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 1. С. 43-47.

5. Деркач А. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та їх відображення в Конституції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 124-127.
6. Коцан-Олинець Ю. Я. До питання про гарантії прав і свобод людини та громадянина: сучасне теоретико-правове узагальнення. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 2. С. 12-16.
7. Кравцова З. С. Конституційно-правові гарантії державного суверенітету України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 101-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2023_1_18
8. Міжнародні соціальні стандарти: навч. посіб. / авт.: А. М. Юшко, Н. М. Швець; за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 121 с.
9. Мілова Т.М. Конституційно-правовий аспект принципу рівності як гарантії прав та свобод людини і громадянина в Україні. *Наукові записки. Серія: Право*. 2022. Випуск 12. С.14-18.
10. Пархоменко Н.М. Гарантії реалізації прав і свобод людини і громадянина: проблеми сутності та змісту. *Правова держава: Щорічник наукових праць*. 2018. Вип. 21. С. 130-137.
11. Подорожна Т. С. Право людини на мову в конституційному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 77(1). С. 124-130.
12. Похил О. Право на захист як гарантія реалізації прав і свобод людини та громадянина (на прикладі права на судовий захист). *Право України*. 2021. № 6. С. 199-210.
13. Рабінович П. На шляху до формування доктрини основоположних прав людини. *Право України*. 2022. № 1. С. 23-38.
14. Самбор М. Конституційне право на свободу мирних зібрань в Україні. *Право України*. 2020. № 6. С. 251-272.
15. Скрипнюк В. Забезпечення ефективності функціонування системи демократичної влади: Україна і зарубіжний досвід. *Право України*. 2015. № 5. С. 90-99.
16. Сучасний унітаризм: доктрина і практика: монографія / Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, О. В. Батанов та ін.; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2021. 516 с. URL: <http://surl.li/cpohh>
17. Федіна Н. В. Дотримання принципу верховенства права, як важливої складової захисту прав людини, при застосуванні правових норм органами державної влади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 58-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2023_2_11

5.2. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Права людини та громадянське суспільство в Україні» для студентів спеціальності А 4 Середня освіта (за предметною спеціальністю) Предметна спеціальність 07 Географія за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. 22 с.

5.3. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського URL: <http://library.kr.ua/>.
3. Наукова бібліотека Центральноукраїнського державного університету ім. В.Винниченка URL: <https://cusu.edu.ua/ua/library-cusu>
4. Сайт Верховної Ради України (законодавство). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
5. Сайт журналу «Право України». URL: <http://pravoua.com.ua/>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022; №7 від 05.02.2024; №13 від 28.04.2025).